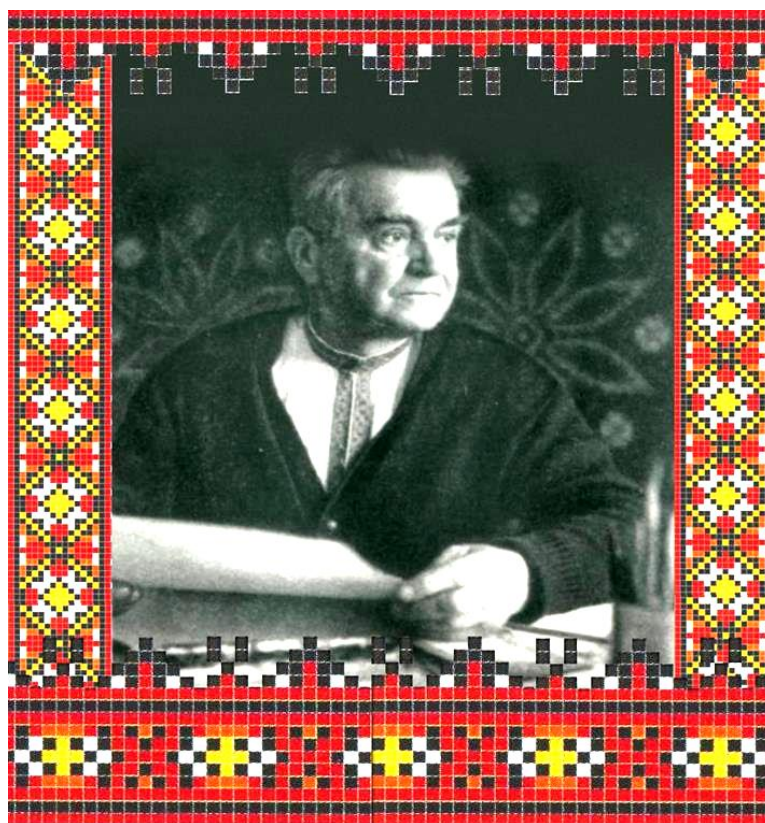

ЧЕРНІВЕЦЬКА ОБЛАСНА БІБЛІОТЕКА ДЛЯ ДІТЕЙ

Таїна буковинських узорів:

дивосвіт візерунків
Георгія Гараса

біобібліографічний нарис для читачів-учнів 7-9 класів:
до 115-ї річниці від дня народження художника (1901-1972)

Чернівці, 2016

ББК 91:9

T12

Таїна буковинських узорів: дивосвіт візерунків Георгія Гараса: біобібліографічний нарис для читачів-учнів 7-9 класів: до 115-ї річниці від дня народження художника (1901-19720) / Чернівецька обласна бібліотека для дітей; уклад. Кадюк Н. М. – Чернівці, 2016. –24 с.

Українське народне мистецтво широко відоме як один з найпотужніших феноменів світової культури. Чи не найбільшої слави воно набуло завдяки унікальному традиційному орнаменту і вишивці, як його прикладному втіленню. Продовжувачем традицій цього мистецтва був обдарований талантом художник-орнаменталіст Георгій Гарас, що пропускав через свою душу та руки народний світогляд, характер та образний світ. Біобібліографічний нарис розкриє читачам середнього та старшого шкільного віку духовний світ майстра, відстежить естетичну генеалогію його творчості. Адже завдяки винятковому таланту, всупереч життєвим негараздам митець створив власний стиль орнаментування, здобув вагомий авторитет серед сучасників та суттєво розширив популярність української вишивки не лише в Україні, але й поза її межами.

Підготувала: Кадюк Н. М.
Технічний редактор Дудчак Т. О.
Відповідальна за випуск: Кирилюк Л. М.

Чернівецька ОБД
Зам. № 30
Тираж 18

**«...Ті хрестики співали: ще не вмерла
Душа землі, що трапила в узір.
Вона була висока, як Говерла,
І напувала небом людський зір...»
Т. Севернюк. «Узори Гараса»**

Заслужений майстер народної творчості України Георгій Олексійович Гарас був тим митцем, хто мав Богом дане тонке відчуття ментальності нашого народу – глибини його душі й серця, тонких нюансів слова й пісні, найделікатніших і найніжніших відтінків творів народного мистецтва. Він пізнав найбільші таїни народного мистецтва і, творчо осмисливши й розвинувши їх, зачарував світ небаченими дивосвітами буковинської орнаментики.

Витончені й самобутні, довершені й неповторні, побудовані за народними мотивами візерунки його власних робіт були окрасою найпрестижніших виставок і музеїв у Чернівцях, Львові, Києві, Москві, Вінніпегу, в багатьох-багатьох інших містах планети, і всюди тішили око найдосвідченіших поціновувачів народного мистецтва.

З діда-прадіда селянський син, Георгій Гарас своїм пророслим із благодатного буковинського зерна талантом подивував своїм мистецтвом всіх людей, закоханих у вишивку, митців та мистецтвознавців з усього світу. Його роботи полонили світ витонченою гамою кольорів, досконалими поєднаннями геометричних і рослинних орнаментів, несподіваними і свіжими власними мотивами, у, здавалось би, неперевершених взірцях буковинської вишивки і килимарства.

Він творив нову буковинську орнаментiku сорок років...

Народився Георгій Гарас 14 лютого 1901 року в невеликому містечку Вашківці Чернівецької області в бідній селянській родині, де закінчив 4-й клас початкової школи. Відразу після цього вступив до Вашківецької гімназії, котра тоді тільки-но відкрилась. Але провчився в ній лише два роки: у 1914 році розпочалася Перша світова війна, й, окрім того, батько, Олексій Гарас, який на той час перебував у Канаді, заробляючи на прожиття сім'ї, як громадянин Австро-Угорщини, потрапив у канадський табір для військово-полонених. Чотирнадцятилітній Георгій, найстарший у родині, мусив перебрати на себе домашні чоловічі обов'язки й допомагати матері по господарству, адже крім нього, у Гарасів було ще троє дітей. Це продовжувалося сім довгих найтяжчих років воєнного лихоліття – аж до 1921 року, поки з Канади не повернувся батько. А йому так хотілося вчитися. Георгій пригадував свої перші роки навчання і вірив, що прийде час, і він повернеться до улюбленої справи – навчання. Минав рік за роком, довкола шаленіла війна, гинули люди, поверталися додому зневірені каліки, а світовій різні не було кінця... Тоді хлопець сідав до саморобного мольберта – і малював, малював, малював... Кожної вільної хвилини, щодня, щотижня.

Талант не зникає безслідно, і нічого в житті не буває випадкового. «Коли в 1916 році російська армія форсувала Чернівці, багато військових зупинялося у Вашківцях на відпочинок. Бородатий офіцер-художник, який став на постій у оселі Гарасів, звернув увагу на малюнки хлопця, захоплював його до творчості,

давав поради. А як відходив з військами, то говорив, що коли повертатиметься з війни – забере Георгія до Києва, в художню школу. Та, видно, війна не пощадила того бородатого добродія, бо у Вашківцях він більше не з'являвся». (Це розповідь дослідника творчості художника, буковинського етнографа Оксентія Яківчука). Лише Богові нині відомо, хто був той бородатий офіцер, що полонив уяву буковинського парубка, благословивши його душу на творче покликання, котре дало йому світову славу. Однак саме він, незнаний бородань-художник із Великої України, утвердив юного Георгія у переконанні: хочеш бути справжнім художником – мусиш учитися. Бажання вчитися малювати стало життєвим кредо юнака на все життя.

Сам митець в автобіографії згадував: «Я за всяку ціну хотів учитися малювати. Ходив від художника до художника, куди тільки відправляли, але повертався додому ні з чим. В 1919 р. мені сказали, що в Чернівцях відкрилася художня школа. Я просив, щоб мене прийняли. Показав свої роботи і був прийнятий на навчання, але щомісяця мусив платити по 200 леїв. Я був безмежно радий, що зміг учитися, скоро засвоював техніку, і невдовзі учитель звернув на мене особливу увагу, допомагав, а я засвоював кожну пораду. Але вчитися мені було дуже важко. По-перше, що наука велася на німецькій мові, а найгірше те, що треба було щомісяця платити, а грошей в батьків не було».

Не так сталося, як гадалося: ні в Чернівцях, ні в жодному іншому місці тогочасної румунської держави не потребували на

навчання бідняка, та до того ж іще не румуна. З-посеред тогочасних європейських держав Румунія проводила чи не найжорсткішу політику, спрямовану на асиміляцію українців. Нема ні українців, ні України, нема ніякої української землі Буковини – є лише єдина і неподільна Румунія Маре - і нині, і прісно, і ввіки віків, усюди, де лише ступила переможна нога румунського солдата! Для молодого хлопця, котрий ні за що не хотів зрікатися свого українського коріння, це означало одне – крах його кар'єри художника. Георгій повернувся до Вашківців, але не здався – почав опановувати секрети мистецтва художника самотужки.

Війна, безумовно, нав'язувала свої правила й мотиви, але талант молодого художника таки пробивався до світла: із-під його пензля один за одним з'являлися несподівано чисті і яскраві малюнки. Ранні його роботи – «Хата лісничого», «Діти і сонце», «Горнятко з вишнями» - свідчать, що майстер мріяв про велике мистецтво, проте матеріальні нестатки не дали йому змоги здобути відповідну художню освіту. До всього він доходив самотужки. Уже за цими ранніми полотнами, ще не орнаментами – живописом, можемо судити, що Георгій Гарас іще замолоду формувався як дуже світлий, чистий і сонячний митець, сонцелюб і життєлюб, якого полонила яскрава і щира буковинська природа з її карпатськими зеленими смереками, синім небом, жовтою пшеницею і червоним кольором любові на чорному тлі воєнного лихоліття...

І саме тут прийшло його нове захоплення, але не короткочасне, не перехідне – на все життя. Георгія, як самодіяльного художника, цікавить ще жанровий живопис, але дедалі все більше захоплює орнамент.

Буваючи в Чернівцях, він любив відвідувати ярмарки і базари, приглядався до людей, до їхнього одягу. Там він побачив веселкове багатство буковинських узорів, уловив їхні переливи. Виявив для себе, що сорочки заставнівських селян рясніли рослинними візерунками, шитими бісером, гірських та передгірських – яскравими кольорами геометричного орнаменту.

Георгій Гарас вкладає душу в українські візерунки. Намагається знівелювати чужі впливи, зводить рідні буковинські мотиви у переможну мелодію українськості, поєднує те, що, на перший погляд, не поєднувалося.

В Гарасовій душі палає щирим полум'ям українство – і до нього йдуть, йому вірять, його шанують усі: парубки й дівчата – вдягаючи його вишиванки, молодята – ступаючи на його весільні рушнички, матері – вінуючи дітей вишитими за його взірцями подушками, статечні буковинські газди – вдягаючи на найбільші урочистості святкові гарасівки, а вся, на той час іще не соборна Україна, - вклоняючись за справжнє мистецьке чудо й непомильно відділяючи золоте українське зерно від чужинецької полови...

Вишивка – одна з найяскравіших рис нашого національного портрету. Вона супроводить нас через цілі століття так само як мова, пісня і музика. Не одне покоління українців як в Україні, так і

далеко поза її межами виховувало та й, зрештою, і досі виховує тонкий і рафінований художній смак саме на логічно довершених мистецьких візерунках Гарасових орнаментів. Чому дивосвіт Гарасових узорів і сьогодні неперевершений, як вдалося йому увібрати в своє серце ту гаму неповторних кольорів, композицій в мільйонних клітиночках його взірців, котрі ще десь із глибини віків висвічують українську вродливість? В тих узорах усенький український світ зі спалахом черленої калини, і скриком вранішнього сонця, і небесною блакиттю, що купається в стиглому колосі, вповита Божою благодаттю, і зеленою музикою трав, і чорною журбою митця, мов живим перевеслом долі.

Поряд з захопленням орнаменталістикою Гарас не відмовляється від своєї давньої мрії – живопису. Із-під його пензля один за одним з'являються портрети - Тарас Шевченко, Сидір Воробкевич, Богдан Хмельницький, народний месник Устим Кармелюк... Сам лише перелік цих прізвищ збуджував національний дух українства, нагадував, кажучи словами великого нашого Кобзаря, про те, чиї ми сини, чиїх батьків, ким, за що закуті. Румунська сигуранца (поліція) добре розуміла, що означають ці імена для кожного українця. У Гарасовій хаті провели обшук. Перетрясли, перекинули все догори ногами, але нічого, крім пензлів, фарб, полотна, паперу і кількох орнаментів, не знайшли: митець добре знав, чого шукатимуть румунські нишпорки, і був завжди готовий до можливого обшуку. І тим не

менше, пильне поліцейське око починає невідступно стежити за непокірним українцем...

Не склалося на той час і особисте життя митця. У 1926 році художник одружився, але не минуло й півтора року, як померла його молода дружина, а буквально через кілька місяців після неї – дев'ятимісячна донечка. 1928 року Георгій одружується вдруге, але за якийсь час помирають його дочка й син уже від цього шлюбу. Немов якийсь фатум навис над художником. Однак він, як і завжди, не хотів здаватися. Чи не найбільшою розрадою і втіхою в Гарасовому житті стали його візерунки. Під умілими руками його Березині-дружини вони розквітають небаченим буйноцвіттям життєдайних форм і тішать око і самого митця, і всіх, хто лише бачив його роботи.

Після возз'єднання Буковини з Україною Гарас немов оживає: об'єднана Україна, хоча й у складі сталінського Радянського Союзу, пробуджує в нього віру в неминуче світле майбутнє свого народу і нестримну жагу творчості. Народний художник-самородок повністю віддається улюбленій справі. Він створює сотні нових оригінальних орнаментів, бере активну участь в оформленні рідного міста, і хоч йому досить часто доводиться вимальовувати тоталітарні радянські гасла, без яких у ті часи не могло й бути мови про працю художника-оформлювача, живе надією – колись таки воскресне Україна!

Зіткнення фашистської Німеччини і Радянського Союзу у вихорі Другої світової війни принесло митцеві нові поневіряння.

Союзники гітлерівців, румунські власті, пригадали Георгієві Гарасу все: і його непокірну українськість, і мальовані у Вашківцях плакати та стенди, і ще багато чого такого, що ніяк не вписувалося в рамки вірнопідданого слуги Великої Румунії... Вашківецького художника заарештували, і він повторив долю свого батька – опинився в концтаборі, де пробув аж до повернення радянських військ.

Румунські концтабори підірвали здоров'я художника. Але не могли відібрати того, що він мав у душі – таланту. Після повернення з табору Георгій Гарас мусив довго лікуватися по лікарнях та санаторіях, але водночас намагається надолужити прогаяне, багато працює. Його роботи експонуються на обласній і республіканській виставках народного мистецтва, прикрашають журнали й експозиції музеїв. За його орнаментами вишивальниці й ткалі з Буковини – Марійка та Параска Шапка, Марія Гнатишин, Василина Максим'юк, дружина художника Євдокія Гарас та інші виготовляють чудові вишивки і килими.

Особливо широко і плідно використовувала роботи умільця Чернівецька фабрика художніх виробів ім. Ю. Федьковича. Далеко поза межами України відомі сорочки, скатерті, портсьери, серветки, виготовлені за зразками Георгія Гараса.

Щоправда, як це досить часто у нас буває, використання його творчих робіт іноді набувало й не вельми втішних форм. Львівська шанувальниця творчості народного художника Зоряна Сивуляк згадує: «Видавалися його запрошення на весілля, він мав таку серію

листівок. На листівках, правда, є авторство Гараса. Була обкладинка журналу «Народна творчість та етнографія». Випускали альбоми і касети. Власне на них і не було написано, хто автор. А один час був вказаний зовсім інший автор. На зауваження про справжнє авторство цих альбомів, їх видавці відреагували дуже своєрідно – альбоми і касети були зняті з виробництва». Георгій Олексійович зазвичай не звертав на це уваги – не мав часу та й, зрештою, бажання ходити по тодішніх безнадійних судах. Його покликанням було творити – не зважаючи на те все надто болюче, несправедливе, що судилося їм пережити з дружиною. Це ж треба: поховали двох дітей, у столичному видавництві пропали сотні візерунків митця – єдиних, неповторних...

І ось нарешті Указом Президії Верховної Ради Української РСР від 30 липня 1965 року за видатні заслуги в розвитку українського народного мистецтва Георгієві Гарасу було присвоєно почесне звання заслужений майстер народної творчості України.

За підрахунками самого митця, його творчий доробок складає близько двох тисяч різноманітних мистецьких робіт – орнаментів, живописних полотен, переведених у форму ескізів для вишивання портретів українських письменників, культурних діячів, видатних постатей нашої культури. За іншими підрахунками, проведеними уже по смерті народного художника, його творча спадщина налічує понад три тисячі робіт.

Георгій свого часу писав у автобіографії, що, починаючи від 1945 року, у його рідних Вашківцях та Чернівцях, а ще у

столичному Києві не відбувалося жодної більш-менш значної районної, обласної чи республіканської мистецької виставки, на якій би не експонувалися його роботи. Окрім того, вишиті за ескізами художника роботи його дружини Євдокії Гарас та Марії Гнатишин були представлені на Всесоюзній виставці народної творчості у Москві, і їх дуже високо оцінили тамтешні художники.

Говорячи нині про творчість Георгія Олексійовича, не можемо не згадати добрим і теплим словом Березиню народного умільця – Євдокію Петрівну Гарас. Це була незвичайна жінка. Господиня і майстриня, віддана шанувальниця унікального таланту свого чоловіка, вона втілювала його задуми на полотні. Сам Георгій Олексійович не зробив жодного хрестика, жодної вишивки – він лише створював взірці на міліметровці, а вишивала переважно вона, його вірна дружина, та ще й численні вишивальниці з різних куточків України і з-поза її меж.

Скажімо, свого часу канадська українка Анна Козмоляк, до речі, родом із буковинського села Барбівці, побачила в журналі ескіз вишивки для подушки роботи Георгія Гараса і була захоплені від нього. Через деякий час вона вишила за цим взірцем подушку, надіслала її фотографію авторові й попросила допомогти канадським вишивальницям новими візерунками. Георгій Олексійович не відмовив – надіслав до Канади кілька чудових орнаментів, і вже буквально через декілька місяців у далекому заокеанському Вінніпегу відбулася виставка української вишивки за його ескізами. Не просто відбулася – вона стала сенсацією! Про

цю виставку декілька разів писало «Українське слово», її відвідали тисячі шанувальників українського народного мистецтва, і вона систематично відбувалася у Вінніпегу з добрий десяток років...

Канадські вишивальниці захоплено взялися до праці і за якийсь час надіслали кілька вишитих за ескізами Гараса рушників в Україну – спершу самому авторові, відтак – у Чернівецький обласний краєзнавчий музей та в нинішній Національний музей в Києві. Буковинські візерунки мов ті лелеки поверталися з далеких заокеанських країв додому, на Україну...

Вдячні за збереження і творчий розвиток традицій української вишивки канадські друзі пропонували Георгієві Гарасу співпрацю – і допомогу грошима, матеріалами, та, найголовніше, коштами на створення музею майстра у Вашківцях, аби популяризувати творчі здобутки буковинського умільця. Але тогочасні владоможці не давали дозволу на таку співпрацю аж до смерті Георгія Олексійовича.

Через кілька десятків років дружина, Євдокія Гарас згадувала: «Як він вмирав, то казав, що коли прийду додому, то щоб усе поховала, а потім роби як знаєш! Ну, я радилася з людьми, що робити – ніхто не хотів нічого казати. Це все казали, добре, але рішай сама...». Євдокія Петрівна відважилася – і вирішила. Поштукатурила, побілила стодолу, поклала підлогу – і перейшла туди жити! А збудована руками Гарасів хата, у якій вона була господинею і жила з чоловіком та дітьми, стала унікальним музеєм його творчості. Для самотньої літньої жінки це було ой яке не

просте рішення – віддати рідну хату! Одначе проста буковинська селянка у своєму бажанні увічнити пам'ять унікального майстра, з яким прожила життя, виявилася далекогляднішою, ніж чиновники від культури й комуністичні бомзи, яким годі було осягнути велич таланту буковинського умільця...

Всього того, що впало на її плечі після смерті чоловіка за влучним висловом буковинського письменника В. Михайловського «...не списав би і на десяти волових шкурах... Господарство, догляд за музеєм, отой клопіт, аби за будь-якої ситуації таки вийшла книга його узорів... А скільки пооббивала порогів, аби цей музей не перевезли до Вижниці, аби добудували його... Чого тільки не наслухалась... П'ятнадцять років спала на двох дошках у кухоньці, що переробила з хліва...».

Музей Георгія Гараса відкрили 27 лютого 1973 року, якраз на день його народження. На відкритті були земляки художника, місцева інтелігенція, сільські школярі і тепер уже звісно ж, представники місцевої влади. Поговорили, посиділи за святковим столом і, як завжди, поїхали собі, залишивши жінку сам-на-сам із музейними проблемами, які тепер уже ставали і її клопотами...

Працювати доводилося багато. Мабуть, і не впоралася б сама, якби не допомагали добрі люди – шанувальники творчості Гараса. Допомагали і порадою, і розрадою, а найчастіше – звичайною сільською роботою, що її завжди так багато на кожному подвір'ї. Саме так допомагало пані Євдокії на той час молоде подружжя зі Львова – інженери-поліграфісти Богдан та Зоряна Сивуляки, які,

починаючи з 1972 року, приїжджали до Вашківців, заковували рукави, працювали, не покладаючи рук, і до того ж, дуже багато зробили для популяризації творчості Георгія Гараса. Зокрема, з їхньої ініціативи у 1996 році на Львівському телебаченні вийшла в ефір телепередача мистецтвознавця Василя Глинчака «Хист» - про буковинського майстра народної вишивки Георгія Гараса. Ми ще повернемося до добрих справ цього подружжя і до тих зусиль, які вони приклали, щоб орнаменти буковинського самобутнього художника-самородка стали доступними кожному поціновувачу його творчості.

А от щоб зрозуміти, з якими проблемами довелося зустрітися звичайній сільській жінці під час організації музею, варто згадати, на який час припала їй ця нелегка роль. Ніякої поради з цього питання їй ніхто не дав, а навпаки деякі люди страхали, що як передасть хату і все те багатство, зроблене руками Георгія Олексійовича, то лишиться чужа біля своєї хати.

Та все ж був і поряд з сім'єю Гарасів особливий ангел-охоронець в особі музейника, відомої в краї письменниці Євдокії Антонюк-Гаврищук, яка була пов'язана з ними узами посестринства і науковими – гірке й солодке цієї сім'ї минало перед її очима, протікало і через її кров. Своім серцем вона не раз зігрівала покривджену долю Гарасів, подавала їм свою руку, коли вони йшли по стежці життя над стрімким проваллям, а в спину їхню впиралося невігластво, байдужість, хамство і ота зверхність, яка плювала їм навздогін. Неоціненною була її допомога як фахівця

музейної справи у створенні народного музею. А ще вона – автор першої прозової книги про родину Гарасів «Вічні скарби Георгія Гараса». Як зазначив у передмові до цієї книги письменник Володимир Михайловський, вона «...в життєвих перехрестях буднів і свят відтворює таїну найдорожчого: чому дивосвіт Гарасових узорів і сьогодні неперевершений, як вдалося йому ввібрати в своє серце ту гаму неповторних кольорів і композицій в мільйонних клітиночках його взірців, котрі ще десь із глибини віків висвічують українську вродливість».

В цій книзі Євдокія Іванівна наводить також зболені слова дружини художника: «...мені болить, що узори Георгія так і не дочекалися, щоб зійтися в обіцяній книзі. Невже це все розберуть і пропаде його праця? Хіба то нікому не жаль?..» Боляче про це говорити і згадувати. Євдокія Петрівна такої книги так і не побачила. І хто знає, чи вийшла б у 2008 році омріяна і Георгієм Олексійовичем, і нею книга-альбом із милозвучною назвою «Світ української вишивки. Феномен Георгія Гараса», якби не подружжя львівських інженерів-поліграфістів Богдана та Зоряни Сивуляків, про яких вже згадувалося. Адже це вони також жили тривогами Гарасів понад тридцять років і не тільки всерйоз висловили ідею унікального видання, але й доклали багато зусиль, щоб воно побачило світ коштом Благодійного фонду імені Георгія Гараса. Видання вийшло дійсно розкішне, варте того, щоб бути в кожній українській оселі, де цінують красу і розуміють унікальність творця цих орнаментів.

Євдокія Гарас прожила довге життя. Казала, що Бог дає їй роки, щоб доживала за дітей та чоловіка. Померла, маючи дев'яносто шість літ, записала на родичів будинок-музей. Її подвижницька праця, як дружини художника воздалася сторицею. Звичайний сільський будиночок Георгія Гараса став справжнім храмом української вишивки. Сюди приходять відпочити і навчитися у народу. Музей відвідували і відвідують численні шанувальники українського народного мистецтва з країн Європи й Азії, Північної і Латинської Америки, Австралії. І завдяки художнику Гарасу містечко Вашківці знають у світі.

22 травня 2008 року Чернівецька обласна державна адміністрація заснувала обласну премію імені Георгія Гараса за збереження та розвиток народного мистецтва Буковини. Премія присуджується у шести номінаціях. Досить поважний список лауреатів цієї премії – це відомі майстри художньої вишивки, дослідники та популяризатори народного мистецтва Буковини Олена Гасюк, Настасія Жмендяк, Михайло Покиданець, Любов Васкул, Іван Снігур, Олена Михайленко, Євдокія Антонюк-Гаврищук, Аделя Завадюк та багато інших талановитих буковинців.

Завершити свою розповідь про мистецький феномен самобутнього буковинського художника хотілося б словами львів'янина Григорія Чопика з передмови до альбому: «...якось на одному з концертів Дмитра Гнатюка у Вінніпегу канадські українки подарували нашому видатному співакові, також буковинцеві,

вишитий за взірцем Георгія Гараса український рушник. Звучали на тому далекому концерті і проникливі слова Дмитра Павличка:

«.. Мені війнула в очі сивина,
Та я нічого не везу додому,
Лиш згорточок старого полотна,
І вишите моє життя та ньому...».

Цю пісню, що давно вже стала народною, з повним правом можна було б заспівати і про великого буковинця, заслуженого майстра народної творчості України Георгія Гараса, з невеличким лише, та дуже суттєвим уточненням: його життя вишите на тисячах веселкових рушників нашої матері-України...».

РЕКОМЕНДОВАНІ ІНФОРМАЦІЙНІ ДЖЕРЕЛА ПРО ЖИТТЯ І ТВОРЧІСТЬ ГЕОРГІЯ ГАРАСА

Книги і статті:

1. **Андрощук, Галина.** Свято самосійного генія : [про вишивку Георгія Гараса, та вихід альбому "Світ української вишивки. Феномен Георгія Гараса"] / Андрощук, Галина, Сивуляк, Галина // Слово просвіти. - 2011. - № 17, 28 квіт. - 4 трав.). - С. 16.
2. **Антонюк-Гаврищук, Є.** Вишивана веселка над Чернівцями: [виставка Г. Гараса в обласному Краєзнавчому музеї] / Є. Антонюк-Гаврищук // Буковинське віче. — 2008. - 10 жовт. – С. 4.
3. **Антонюк-Гаврищук, Є. І.** Вічні скарби Георгія Гараса / Є. Антонюк-Гаврищук – Чернівці: Буковина, 2011. – 157 с.
4. **Антонюк-Гаврищук, Євдокія.** Дорога до Вашківців [до 110-річчя від дня народження художника-орнаменталіста Георгія

- Гараса] / Є. Антонюк-Гаврищук // Буковина. – 2011. – 4 берез. – С. 3.
5. **Антонюк-Гаврищук, Євдокія.** Непроминуці скарби Георгія Гараса: [про буковинського художника-орнаменталіста] / Є. Антонюк-Гаврищук // Буковинське віче. – 2011. – № 21. - 23 берез. – С. 3.
 6. **Антонюк-Гаврищук, Євдокія.** Берегиня Гарасових скарбів : [110 річниця від дня народження Георгія Гараса і 105 років з дня народження його дружини - Євдокії Гарас] / Є. Антонюк-Гаврищук // Буковина. - 2012. - 21 лют. - С. 3.
 7. **Антонюк-Гаврищук, Євдокія.** Україною цвіту : [вірш присвята Євдокії Гарас] / Є. Антонюк-Гаврищук // 3 чернівецьких настроїв, або криниця живої води. - Чернівці: Букрек, 2015. - С. 74-75.
 8. **Вишневська, Марія.** Митець від Бога: [у Чернівецькому краєзнавчому музеї презентували виставку «Скарби Георгія Гараса», яка присвячена 40-річчю з дня відкриття меморіального Вашківецького музею народної творчості художника-орнаменталіста] / М. Вишневська // Буковинське віче. – 2015. – 5 берез. – С. 1.
 9. **Гаврищук, Євдокія.** 110 років від дня народження Г. Гараса: [про буковинського художника-орнаменталіста] / Є. Гаврищук // Буковинське віче. – 2011. – 18 лют. – С. 2.
 10. **Гарас Георгій Олексійович** // Богайчук, М. А. Література і мистецтво Буковини в іменах: словник-довідник / М. Богайчук. — Чернівці: Букрек, 2005. — С. 61-62.
 11. **Гарас Георгій Олексійович** // Мистецтво України: біогр. довідник / за ред. А. Кудрицького. - Київ, 1997. — С. 142.
 12. **Гарас Георгій Олексійович** // Митці України: енцикл. довідник / за ред. А. Кудрицького. - Київ, 1992. - С. 150.
 13. **Гарас Георгій Олексійович** // Словник художників України. — Київ, 1973. - С.52.

14. **Гарас, Г.** Світ української вишивки. Феномен Георгія Гараса: альбом . – Львів: «Мс», 2008. – 180 с., іл.
15. **Георгій Гарас** // Народні майстри Буковини: мистецький довідник. – Чернівці: Прут, 2009. – с.15.
16. **Георгій Гарас** : художник-орнаменталіст: 110 років від дня народження // Пам'ятаймо! Знаменні та пам'ятні дати Буковини в 2011 році. - Чернівці : Прут, 2010. - С. 59-62.
17. **Георгій Гарас:** альбом. — Київ: Мистецтво, 1974. — 34 с. — (Майстри народного мистецтва)
18. **Гусар, Ю.** 27 лютого народився заслужений майстер народної творчості України Георгій Гарас (1901–1972) / Ю. Гусар // Вечірні Чернівці. - 2007. - 22 лют. - С. 5.
19. **Гусар, Ю.** Дивосвіт орнаменту: [про Георгія Гараса] / Ю. Гусар // Буковинське віче. - 2010. — 3 лют. - С. 4.
20. **Гусар, Юхим.** Вашковецький класик орнаментального дива: 31 січня 40 років з дня смерті художника орнаменталіста Георгія гараса / Ю. Гусар // Буковинське віче. – 2012. – 27 січ. – С. 4.
21. **Китайгородська, Віра.** Протоптала стежку з Чернівців до Вашківців : [книга Євдокії Антонюк-Гаврищук "Вічні скарби Георгія Гараса"] / В. Китайгородська // Буковинське віче. - 2011. - 28 жовт. - С. 3.
22. **Любківська, Валентина.** Невичерпне джерело культури : [вручення обласної премії ім. Георгія Гараса за збереження, відродження та розвиток народного мистецтва Буковини] / В. Любківська // Буковина. - 2011. - 31 трав. - С. 3.
23. **Мистецтво вічної краси:** проспект музею народної творчості Г. О. Гараса в м. Вашківці Вижницького району Чернівецької області. – Чернівці : Редакційно-видавничий відділ облполіграфвидаву, 1991. – 19с.
24. **Михайловський, Володимир.** Відчуття щастя у безсмерті : [книга Євдокії Антонюк-Гаврищук "Вічні скарби Георгія Гараса"] / В. Михайловський // Буковина. - 2011. - 23 верес. - С. 4.

25. **Походжук, Дмитро.** Жар-птиці з Гарасового саду: про творчість і життя буковинського художника / Д. Походжук // Буковинське віче. – 2010. – 20 січ. – С. 1, 3.
26. **Сорохан, О.** Вишиваний світ пам'яті Гараса: [у обласному краєзнавчому музеї презентували виставку під назвою «Світ вишиваного дива» до 112 річниці Георгія Гараса] / О. Сорохан // Молодий буковинець. – 2013. – 1-2 берез. – С. 12.
27. **Черняк, Людмила.** Феномен Георгія Гараса: [виставка одного з кращих майстрів народної вишивки другої полов. ХХ ст.] / Л. Черняк // Буковина. – 2008. – 14 жовт. – С. 3.
28. **Черняк, Людмила.** Багата на таланти наша земля : [лауреати премії ім. Георгія Гараса 2012 року] / Л. Черняк // Буковина. - 2012. - 25 трав. - С. 3.
29. **Черняк, Людмила.** Мода на вишивку не минає : [дев'ята регіональна виставка "Вишиваний дивотвір", на якій представлені роботи за ескізами Георгія Гараса] / Л. Черняк // Буковина. - 2011. - 27 трав. - С. 3.
30. **Чорней, В.** Музей збирає твори Гараса: [про створення виставки орнаментів Георгія Гараса] / В. Чорней // Молодий буковинець. – 2011. - 14-15 лют. – С. 12.
31. **Янушевська, Людмила.** Вічні скарби Георгія Гараса: Буковина відзначила 110 річницю від дня народження феноменального художника-орнаменталіста, який жив і працював у Вашківцях / Л. Янушевська // Буковина. – 2011. – 4 берез. – С. 3.

РЕСУРСИ ІНТЕРНЕТ

1. **Гарас Георгій Олексійович.** [Електронний ресурс]: [біографія, вшанування пам'яті] // Вікіпедія: вільна енциклопедія: [вебсайт]. – Електрон. дані. – Режим доступу: https://uk.wikipedia.org/wiki/Гарас_Георгій_Олексійович. - Назва з екрана

2. **Георгій Гарас - художник-орнаменталіст, заслужений діяч культури** [Електронний ресурс]: [біографія, розповідь про музей, вшанування пам'яті] // Сайт міста Вашківці: [вебсайт] . – Електрон. дані. – Режим доступу:
<http://www.vashkivtsi.com/Georgij-Garas>. - Назва з екрана.
3. **Георгій Гарас (1901-1972)**. [Електронний ресурс]: [біографія митця, вшанування пам'яті] // Бібліотека українського мистецтва: [вебсайт] . – Електрон. дані. – Режим доступу:
<http://uartlib.org/ukrayinski-hudozhniki/garas-georgiy/>. - Назва з екрана
4. **Крамниця ручних робіт . Спілкування за вишивкою: форум для професіоналів вишивання : обговорення книги «Світ української вишивки. Феномен Георгія Гараса»** [Електронний ресурс]: [враження любителів вишивки від виходу в світ альбому] // Форум для професіоналів вишивання: [вебсайт] . – Електрон. дані. – Режим доступу:
<http://vyshyvanka.ucoz.ru/forum/40-926-1>. - Назва з екрана.
5. **Кучерява, Одарка. «Вишиваний Дивотвір» у Чернівцях буде з помпою. Цьогорічна тематика проекту – орнаменти знаменитого Гараса**. [Електронний ресурс]: [інтерв'ю з засновницею проекту «Вишиваний дивотвір»] // Сайт громадсько-політичної газети «Погляд»: [вебсайт] . – Електрон. дані. – Режим доступу:
<https://pogliad.ua/news/chernivtsi/vishivaniy-divotvir-u-chernivcyah-bude-z-pompoju-133894>. - Назва з екрана
6. **Мельничук, Катерина. Вишивка — оберіг** [Електронний ресурс]: [інтерв'ю з вчителем образотворчого мистецтва з м. Вашківці, популяризатором творчості Георгія Гараса] // Сайт газети «Версії»: [вебсайт] . – Електрон. дані. – Режим доступу:
[http:// http://versii.cv.ua/pohlyad/vyshyvka-oberih/11073.html](http://http://versii.cv.ua/pohlyad/vyshyvka-oberih/11073.html) . - Назва з екрана.
7. **Музей-усадьба Георгія Гараса**. [Електронний ресурс]: [розповідь про музей, його розташування] // Туристическая

палата України: [вебсайт] . – Електрон. дані. – Режим доступу:
http://tourpalata.org.ua/rus/dostoprimechatelnosty-326-4885/17/muzej_usadba_g_garasa.html. - Назва з екрана

8. **Сащук, Олег. Музей-садиба Гараса** [Електронний ресурс]: [біографія, розповідь про музей, вшанування пам'яті] // Сайт о'б'єднаної громади міста Вашківці: [вебсайт] . – Електрон. дані. – Режим доступу:
<http://vashkivtsi.com.ua/index.php/Vidatni-lyudi-mista/2011-08-13-14-16-07.html>. - Назва з екрана.
9. **Чопик, Григорій. Дивосвіт візерунків Георгія Гараса** [Електронний ресурс]: [вступна стаття до книги «Світ української вишивки. Феномен Георгія Гараса»] // Сайт громадсько-політичної газети «Буковина»: [вебсайт] . – Електрон. дані. – Режим доступу:
<http://news.bukovyna.cv.ua/uk/15/culture/295/Дивосвіт-візерунків-Георгія-Гараса.htm>. - Назва з екрана
10. **Яківчук, А. Ф. Георгій Гарас** [Електронний ресурс]: [біографія, розповідь про митця] // Сайт журналу Ukr. sovfartor : [вебсайт] . – Електрон. дані. – Режим доступу: //
<http://ukr.sovfarfor.com/dekorativno-prikladne-mistectvo/vishivka/98-georgj-garas.html>. - Назва з екрана.

58000 м. Чернівці, вул. Шевченка, 29,
тел. 52-21-23, тел. 52-60-41
<http://bukovinchiki.cv.ua>
<http://children29.blogspot.com>
e-mail: childlibbuk@ukr.net